

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

“ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТУРИ”

**ХАРКІВ
2016**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
для самостійної роботи та практичних занять
з НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ Організація діяльності адвокатури України ”**

(галузь знань 0304 «Право»,
освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр»,
напрямок підготовки 6.030401 «Правознавство»)

**для студентів I курсу (магістратура) денної форми навчання
Інституту прокуратури та кримінальної юстиції**

ХАРКІВ
2016

Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни «Організація діяльності адвокатури України» (галузь знань 0304 «Право», освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр», спеціальність 8.03040101 «Правознавство») для студентів I курсу магістратури денної форми навчання / Уклад.: Т. Б. Вільчик, А. В. Іванцова, Я. О. Ковальова – Х.: Нац. юрид.ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2016. – 57 с.

Укладачі: Т.Б. Вільчик

А.В. Іванцова

Я.О. Ковальова

ЗМІСТ

1. Вступ.....	4-6
2. Загальний розрахунок годин навчальної дисципліни “Організація діяльності адвокатури”.....	7
3. Програма навчальної дисципліни “Організація діяльності адвокатури”.....	8-10
4. Завдання до практичних занять.....	11-27
5. Список рекомендованої та додаткової літератури та нормативних актів.....	28-35
6. Поточний та підсумковий контроль знань студентів.....	36-41
7. Самостійна робота.....	42
8. Питання для самоконтролю.....	43-46

1. ВСТУП

Навчальна дисципліна «Організація діяльності адвокатури» розроблена з урахуванням того, що студенти засвоїли основні положення нормативних навчальних дисциплін: «Теорія держави та права», «Конституційне право», «Організація судових та правоохоронних органів України», «Господарське право», «Цивільне право», «Кримінальне право», «Кримінальний процес», «Цивільний процес» та ін. Вона передбачає вивчення питань, що стосуються організації діяльності адвокатури в Україні.

Метою вивчення курсу «Організація діяльності адвокатури» є: виявлення значення та ролі інституту адвокатури у побудові демократичної правової держави, його місця серед інших юридичних засобів захисту прав людини, формування у студентів сучасного погляду на професію адвоката, вироблення свідомого та відповідального ставлення до майбутньої професії, засвоєння принципів діяльності адвокатури, загальних та галузевих питань організації роботи адвоката, реалізації його повноважень та гарантій адвокатської діяльності. Метою дисципліни є закріплення, розширення та поглиблення знань студентів щодо змісту норм законодавства, яке регулює організацію та діяльність адвокатури, активізація їх аналітичної діяльності, вироблення навиків самостійного аналізу та тлумачення законодавства тощо.

До програми курсу «Організація діяльності в органах адвокатури України», входить вивчення питань, серед яких: історія виникнення та розвитку адвокатури, правова природа інституту адвокатури, його роль та місце у державі, взаємодія адвокатури з державною, в тому числі – судовою владою, правове регулювання адвокатської діяльності, питання участі адвоката у кримінальному, цивільному, адміністративному, господарському та конституційному судочинстві, Європейському суді з прав людини, проблеми реалізації конституційних функцій адвокатури щодо надання правової допомоги, в тому числі – безоплатної, організація та діяльність адвокатури у зарубіжних країнах та інші.

Основним завданням курсу «Організація діяльності в органах

адвокатури України» є: аналіз виникнення та розвитку адвокатури; вивчення законодавчої бази, що є підґрунтям діяльності адвокатури в Україні; розкриття питань специфіки адвокатської діяльності у Конституційному Суді України, кримінальному, цивільному, господарському, адміністративному процесі; особливості організації роботи адвокатури в сучасних правових системах; вивчення основних етичних правил поведінки адвоката; дослідження існуючих правових систем адвокатури.

Крім того, одним з важливих завдань при викладанні «Організації діяльності адвокатури України» є навчання студентів складанню процесуальних актів, які повинен готувати адвокат, підготовці судових промов та участі у судових дебатах. З урахуванням принципу змагальності слід виробити у студентів реакцію на певні події, які можуть мати місце у судовому засіданні.

«Організація діяльності адвокатури України» передбачає різні форми навчання: лекції, практичні заняття, індивідуальне консультування викладачем студентів з проблемних питань; колоквиуми, експериментальні форми практичних робіт, написання курсових та контрольних робіт, вирішення практичних ситуацій; самостійну роботу студентів з нормативними та літературними джерелами, що рекомендовані для вивчення в рамках курсу.

Самостійна робота – одна з основних форм навчання. Вони сприяють поглибленому засвоєнню основних теоретичних положень і відпрацюванню навичок практичного застосування правових норм, що регулюють діяльність адвокатури.

Рекомендується вирішувати практичні завдання за такою схемою: визначення теми і питання по темі, на яке розраховане те чи інше завдання; з'ясування сутності справи; обрання норм законодавства, яким регулюється наведена ситуація; визначення, чи було у даній ситуації порушення закону та в чому конкретно воно полягало; надання пропозицій щодо усунення порушення закону.

Кожне завдання також передбачає відповідь на додаткові питання, сформульовані до нього, відповіді та тестові запитання, складання процесуального документу, або виступу з науковим повідомленням.

Студенти повинні:

знати

- генезу розвитку адвокатури України;
- поняття, завдання та проблеми подальшого вдосконалення адвокатури України;
- принципи та організаційні форми діяльності адвокатури в Україні;
- етичні засади адвокатської діяльності;
- види адвокатської діяльності;
- умови допуску до професії адвоката;
- професійні права та обов'язки адвоката;
- правові засади надання безоплатної правової допомоги в Україні;
- правові підстави адвокатської діяльності;
- підстави та порядок допуску до адвокатської практики в Україні іноземця;
- підстави та порядок притягнення адвоката до юридичної відповідальності.

уміти

- орієнтуватись у системі захисту прав та основоположних свобод в Україні;
  - будувати захист в кримінальному провадженні або представництво у цивільній справі;
  - складати проекти процесуальних документів, необхідних для реалізації повноважень адвоката;
  - обґрунтовано та мотивовано викладати свої думки.
- вільно орієнтуватися в системі нормативно-правових актів щодо організації та діяльності адвокатури.

2. ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ п/п	Тема	Всього годин	У тому числі		
			лекції	практичні (семінарські) заняття	самостійна робота
1	Адвокатура як правозахисний інститут. Правові основи діяльності адвокатури.		2	2	12
2	Правовий статус адвоката в Україні Принципи та гарантії адвокатської діяльності.		2	2	12
3	Адвокат у кримінальному провадженні. Стратегія і тактика здійснення захисту.		4	4	20
4	Адвокат у цивільному процесі		2	2	10
5	Адвокат у господарському та адміністративному судочинстві		2	2	10
6	Адвокат у конституційному судочинстві		2	2	10
7	Організація надання безоплатної правової допомоги		2	2	12
8	Адвокат у європейському суді з прав людини. Особливості організації роботи адвокатури в сучасних правових системах		2	2	13
	Всього		18	18	99

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТУРИ”

Тема 1. АДВОКАТУРА ЯК ПРАВОЗАХИСНИЙ ІНСТИТУТ ПРАВОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТУРИ

Правова природа та сутність інституту адвокатури. Роль і місце адвокатури України в механізмі захисту прав людини. Виникнення та розвиток інституту адвокатури в Україні. Система законодавчих актів, які регламентують діяльність інституту адвокатури. Міжнародно-правові акти, що регулюють діяльність адвокатури. Проблеми подальшого вдосконалення правового забезпечення діяльності інституту адвокатури в Україні.

Тема 2. ПРАВОВИЙ СТАТУС АДВОКАТА В УКРАЇНІ. ПРИНЦИПИ ТА ГАРАНТІЇ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Набуття статусу адвоката в Україні. Організаційно-правові форми адвокатської діяльності. Види адвокатської діяльності. Професійні права та обов'язки адвоката. Гарантії адвокатської діяльності. Адвокатська таємниця та гарантії її дотримання. Дисциплінарна відповідальність адвоката. Зупинення та припинення права на заняття адвокатською діяльністю. Адвокатська етика. Порядок підвищення кваліфікації адвокатами України. Принципи організації та діяльності адвокатури. Гарантії адвокатської діяльності.

Тема 3. АДВОКАТ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХИСТУ

Процесуальний статус адвоката у кримінальному провадженні та його функції за Кримінальним процесуальним кодексом України. Підстави, порядок та момент вступу адвоката у кримінальне провадження в якості захисника. Обставини, що виключають участь адвоката-захисника у кримінальному провадженні. Відмова від захисника та його заміна. Порядок тимчасового призначення захисника. Захист на досудовому слідстві: вибір позиції захисту, ознайомлення з матеріалами кримінального провадження. Участь адвоката у проведенні слідчих (розшукових) дій. Участь адвоката-захисника у судовому розгляді кримінальних справ по першій інстанції, його

процесуальне становище, права і обов'язки. Підготовка до судового засідання. Правовий статус захисника під час судового розгляду. Права та обов'язки захисника у суді першої інстанції. Захисна промова адвоката – вимоги, структура та значення. Загальні положення теорії стратегії і тактики адвокатської діяльності. Особливості стратегії і тактики захисту прав підозрюваного (обвинуваченого) на окремих етапах кримінального провадження. Порядок оскарження рішень суду першої інстанції. Участь адвоката-захисника у судовому розгляді кримінальних справ у апеляційному провадженні. Участь адвоката-захисника у судовому розгляді кримінальних справ у касаційному провадженні. Участь адвоката у перегляді судових рішень Верховним судом України.

Тема 4. АДВОКАТ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Правова природа здійснення адвокатом представництва. Права й обов'язки адвоката. Обставини, що виключають участь адвоката у цивільному судочинстві. Організація діяльності адвоката при підготовці до участі в розгляді цивільних справ. Структура та зміст позовної заяви. Повноваження адвоката на стадії судового розгляду цивільних справ. Участь адвоката в апеляційному розгляді цивільної справи та оскарженні судових рішень у касаційному порядку. Методологічні та практичні проблеми складання адвокатом процесуальних документів по цивільним справам. Доказова діяльність адвоката-представника у цивільному судочинстві.

Тема 5. АДВОКАТ У ГОСПОДАРСЬКОМУ ТА АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Правова регламентація і підстави участі адвоката у господарському судочинстві. Організація діяльності адвоката в ході досудового врегулювання та вирішення господарських спорів. Повноваження адвоката-представника при розгляді господарських справ у суді першої інстанції. Участь адвоката у вирішенні господарських спорів при перегляді судових рішень вищими судовими інстанціями. Правові підстави та умови участі адвоката у адміністративному судочинстві. Повноваження адвоката як процесуального представника у адміністративному судочинстві. Участь адвоката при розгляді справ у суді першої інстанції. Правова допомога адвоката при перегляді судових рішень у вищестоящих судових інстанціях.

Тема 6. АДВОКАТ У КОНСТИТУЦІЙНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Роль адвоката у конституційному процесі України. Організація діяльності адвоката при підготовці до участі у розгляді справ Конституційним Судом. Процесуальні права та обов'язки адвоката – представника сторони у конституційному судочинстві. Підготовка адвокатом звернення до Конституційного Суду і документів, які додаються до нього. Участь адвоката

в засіданні Конституційного Суду (дача пояснень, участь у дослідженні доказів, участь в заключних виступах сторін). Участь адвоката в якості представника сторони у роз'ясненні прийнятого рішення.

Тема 7. ОРГАНІЗАЦІЯ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

Поняття безоплатної правової допомоги та її види. Принципи державної політики у сфері надання безоплатної правової допомоги. Надання безоплатної первинної правової допомоги. Система надання безоплатної вторинної правової допомоги. Реєстр адвокатів. Стандарти якості надання безоплатної вторинної правової допомоги. Адміністрування системою надання безоплатної правової допомоги та її фінансування.

Тема 8. АДВОКАТ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СУДІ З ПРАВ ЛЮДИНИ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ АДВОКАТУРИ В СУЧАСНИХ ПРАВОВИХ СИСТЕМАХ

Принцип захисту прав людини в праві Європейського Союзу. Повноваження адвоката при розгляді справ у Європейському Суді з прав людини. Особливості доказової діяльності адвоката у Європейському Суді з прав людини. Роль адвоката на стадії виконання рішень Європейського Суду з прав людини.

Організаційна структура адвокатури Англії. Організаційна структура адвокатури Франції. Організаційна структура адвокатури Німеччини. Адвокатура Сполучених Штатів Америки.

4. ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. АДВОКАТУРА ЯК ПРАВОЗАХИСНИЙ ІНСТИТУТ

План.

1. Правова природа та сутність інституту адвокатури. Роль і місце адвокатури України в механізмі захисту прав людини.
2. Виникнення та розвиток інституту адвокатури в Україні.
3. Система законодавчих актів, які регламентують діяльність інституту адвокатури.
  - 3.1. Конституційні засади адвокатської діяльності.
  - 3.2. Законодавчі акти, які регулюють діяльність інституту адвокатури в Україні.
  - 3.3. Акти Президента України, Кабінету Міністрів України, спрямовані на регулювання адвокатської діяльності.
  - 3.4. Акти органів адвокатського самоврядування.
  - 3.5. Міжнародно-правові акти, що регулюють діяльність адвокатури.
4. Проблеми подальшого вдосконалення правового забезпечення діяльності інституту адвокатури в Україні.

Практичне завдання:

Дайте правильну відповідь на тестові запитання:

1. Назвіть завдання адвокатури:

- 1) надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, правовий супровід діяльності юридичних і фізичних осіб, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, держави;
- 2) захист прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або

вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), а також особи, яка притягається до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про адміністративне правопорушення;

3) представництво інтересів фізичних і юридичних осіб у судах під час здійснення цивільного, господарського, адміністративного та конституційного судочинства, а також в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами;

4) всі відповіді вірні.

2. Адвокатура України це:

1) недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому цим Законом.

2) державний орган, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі.

3) це система органів і посадових осіб, на які покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення.

4) недержавний самоврядний інститут, що здійснюється через систему органів і посадових осіб, на які покладено обов'язок посвідчувати права та надання інших видів правової допомоги на професійній основі.

Із загального списку рекомендованої літ-ри та нормативних актів №№ 1, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 32, 36, 41, 48, 55, 57, 58, 59, 71, 76, 85, 87, 96, 103.

Тема 2. ПРАВОВИЙ СТАТУС АДВОКАТА В УКРАЇНІ.

План.

1. Набуття статусу адвоката в Україні. Порядок проходження стажування у адвоката.
2. Єдиний реєстр адвокатів України.
3. Організаційно-правові форми адвокатської діяльності. Порядок реєстрації та оподаткування адвокатської діяльності.
4. Види адвокатської діяльності.
5. Професійні права та обов'язки адвоката.
6. Гарантії адвокатської діяльності.
7. Адвокатська таємниця та гарантії її дотримання.
8. Правовий статус адвоката – іноземця.
9. Помічник адвоката.
10. Договір про надання правової допомоги.
11. Принципи організації та діяльності адвокатури.
12. Дисциплінарна відповідальність адвоката. Зупинення та припинення права на заняття адвокатською діяльністю.
13. Гарантії адвокатської діяльності.
14. Адвокатська етика.
15. Проблеми організації та діяльності органів адвокатського самоврядування.
16. Порядок підвищення кваліфікації адвокатами України.

Практичне завдання:

Дайте правильну відповідь на тестові запитання:

1. На яких принципах засновується діяльність адвокатури:

- 1) незалежності, демократизму, гуманізму, конфіденційності, об'єктивності, гласності, рівноправності.
- 2) демократизму, гуманізму, конфіденційності, об'єктивності, гласності, уникнення конфлікту інтересів;

- 3) незалежності, законності, верховенства права, конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів;
- 4) демократизму, гуманізму, об'єктивності, рівноправності.

1. До Міністерства юстиції звернувся громадянин К. із проханням видати свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю. Він є громадянином України, має вищу юридичну освіту, пройшов стажування у адвоката, що займається приватною практичною діяльністю, протягом двох років.

Які ще умови висуваються перед громадянином К.?

- а) скласти кваліфікаційний іспит;*
- б) не мати судимості і обмежень дієздатності;*
- в) стажування має бути продовжене ще на 4 місяці. Оберіть найбільш правильні відповіді та обґрунтуйте їх відповідно до чинного законодавства України.*

2. Адвокату запропонували роботу за сумісництвом - юрисконсультантом фірми з досить значною платнею.

Як має вчинити адвокат?

- а) прийняти пропозицію, оскільки адвокат має право надавати консультації;*
- б) консультувати лише у неробочий час;*
- в) не може працювати за сумісництвом на цій посаді.*

3. Адвокат В. має намір припинити виконання своїх обов'язків на строк більше одного тижня.

Хто може його замінити на цей період?

- а) інший адвокат за угодою;*
- б) його помічник;*
- в) запропонуйте власну відповідь.*

Який порядок його заміни?

- а) він повинен повідомити Міністерство юстиції;*

б) він має здати всі документи до архіву;

в) запропонуйте та обґрунтуйте власний варіант відповіді.

Із загального списку рекомендованої літ-ри та нормативних актів №№ 25, 35, 41, 49, 55, 59, 73, 77, 75, 85, 112, 113.

Тема 3. АДВОКАТ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

План.

1. Процесуальний статус адвоката у кримінальному провадженні та його функції за Кримінальним процесуальним кодексом України. Загальні правила участі захисника у кримінальному провадженні.

2. Адвокат – захисник підозрюваного, обвинуваченого, засудженого та інших осіб, що мають право на захист, його завдання, права і обов'язки.

3. Підстави, порядок та момент вступу адвоката у кримінальне провадження в якості захисника.

4. Обставини, що виключають участь адвоката-захисника у кримінальному провадженні.

5. Відмова від захисника та його заміна. Порядок тимчасового призначення захисника. Відмова захисника від здійснення захисту.

6. Правова позиція захисника. Взаємовідносини з підзахисним.

7. Захист на досудовому слідстві: вибір позиції захисту, ознайомлення з матеріалами кримінального провадження, робота з доказами, призначення експертизи, кваліфікація злочину.

8. Участь адвоката у проведенні слідчих (розшукових) дій. Заявлення клопотань. Подання захисником скарг.

9. Участь адвоката-захисника у судовому розгляді кримінальних справ по першій інстанції, його процесуальне становище, права і обов'язки.

9.1. Підготовка до судового засідання.

9.2. Правовий статус захисника під час судового розгляду.

9.3. Права та обов'язки захисника у суді першої інстанції.

9.4. Ведення адвокатом допиту в суді підсудного, потерпілих, свідків,

експертів, спеціалістів та інших осіб.

9.5. Заявлення відводів та клопотань.

9.6. Призначення експертизи.

9.7. Захисна промова адвоката – вимоги, структура та значення.

10. Стратегія і тактика здійснення захисту.

11. Особливості надання правової допомоги потерпілому.

12. Особливості надання правової допомоги свідку.

13. Участь адвоката у процесі укладання угод.

14. Порядок оскарження рішень суду першої інстанції. Вимоги до апеляційної та касаційної скарги адвоката.

15. Участь адвоката-захисника у судовому розгляді кримінальних справ у апеляційному провадженні.

16. Участь адвоката-захисника у судовому розгляді кримінальних справ у касаційному провадженні.

17. Участь адвоката у перегляді судових рішень Верховним судом України.

18. Порівняльна-правова характеристика кримінально-процесуальних гарантій адвокатської діяльності в Україні та у країнах Європейського Союзу.

19. Напрями подальшого вдосконалення кримінально-процесуальних гарантій адвокатської діяльності в Україні.

Практичне завдання:

1. Щодо Іванова М. М. було порушено кримінальну справу, в якій його визнано підозрюваним у вчиненні злочину. У зв'язку з цим він заявив клопотання про допуск захисником його прав працівника приватної юридичної фірми, яка має право на здійснення представництва громадян за їхнім дорученням у кримінальних справах. Слідчим міліції було відмовлено у задоволенні клопотання з тих мотивів, що працівник цієї фірми не має свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю.

Дайте відповіді на такі запитання:

1. *Хто може бути допущений до участі у справі як захисник? Які документи повинні бути подані особою, яку запросили захищати інтереси підозрюваного? Які обставини можуть бути підставою відмови допуску адвоката до участі у справі як захисника?*

2. *Які процесуальні права має підозрюваний?*

3. *Чи були порушені певні конституційні та кримінально-процесуальні права підозрюваного діями слідчого міліції? Які саме?*

2. Щодо бізнесмена Степанова К. В. було порушено кримінальну справу за статтею, яка передбачала санкцію позбавлення волі довічно. Після винесення постанови про притягнення до участі Степанова К. В. у справі як обвинуваченого, слідчий оголосив йому права та його обов'язки. Степанов К. В. почав вимагати призначення йому захисника за рахунок держави. Слідчий відмовив йому на тій підставі, що довідка про отримані доходи за останній рік свідчить про те, що Степанов К. В. – мільйонер, тому захисника повинен запросити і оплатити самостійно.

Через два дні слідчому було подане клопотання про допуск до участі у справі Смика Л.Ю. як захисника Степанова К.В. У клопотанні також містилася вимога про надання побачення із захисником. Дане клопотання слідчий розглядав три дні, а за цей час проводив допити з Степановим К.В. Через деякий час слідчий заявив, що розслідування справи завершено, тому що він має докази вини Степанов К.В. Було виявлено, що перше побачення захисника із підзахисним знімалося прихованою камерою, якою було зафіксовано, як Степанов К.В. розказує про вчинений злочин.

Дайте відповіді на такі запитання:

1. *Які конституційні права Степанов К.В. було порушено?*

2. *У яких випадках участь захисника є обов'язковою?*

3. *Чи були в діях слідчого порушення чинного законодавства?*

4. *Що у таких випадках слід зробити захиснику?*

3. Неповнолітнього Б. було затримано слідчим Зарічного районного

відділу міліції м. Сум 8 квітня 2014 р. за підозрою у вчиненні злочину, передбаченого п. 3 ст. 185 КК. Але неповнолітньому не було роз'яснено права підозрюваного, а також не забезпечено допомогу захисника. Через дві доби за участю Б. було проведено відтворення обстановки та обставин події, але з порушенням п. 1 ч. 2 ст. 52 КПК без участі захисника. Крім того, підозрюваного К. на порушення вимог ст. 63 Конституції було попереджено про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань та за давання завідомо неправдивих показань.

Дайте відповіді на такі запитання:

- 1. Чи були в діях слідчого порушення чинного законодавства?*
- 2. Чи зобов'язаний слідчий призначити неповнолітньому захисника?*
- 3. Як має діяти захисник у такій ситуації?*

4. Борщов Ю.Т. був запрошений дружиною Іванова В.В. як його захисник. З моменту укладення угоди про надання адвокатських послуг як захисника Борщов вчинив такі дії:

а) подав клопотання слідчому про допуск його як захисника до участі у справі та клопотання про надання йому побачення з підзахисним;

б) до клопотання додав свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю;

в) почав розшукувати свідків скоєння злочину та брати у них пояснення;

г) почав посилати запити в різні установи про надання відомостей про осіб, які відомі у даній кримінальній справі (свідків, потерпілого, експертів) з метою знайдення на них компрометуючих фактів.

Дайте відповіді на такі запитання:

- 1. Хто може бути визнаний захисником?*
- 2. Що зобов'язаний зробити захисник після укладення угоди про надання адвокатських послуг?*
- 3. Які порушення вчинив захисник?*
- 4. Чи братимуться до уваги пояснення свідків, які захисник відібрав до винесення постанови про допуск його до участі у справі як захисника?*

5. Які права та обов'язки має захисник на досудовому слідстві?

5. Під час розгляду кримінального провадження у суді прокурор Т. наполягав на обвинуваченні гр-на К. у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 135 і ч. 2 ст. 286 КК України. Дії гр-на М. полягали в тому, що він вчинив наїзд на пішохода в наслідок, якого останній загинув, а також в тому, що водій К. не надав допомоги потерпілому, незважаючи на те, що він поставив в таке положення потерпілого і в зв'язку з цим зобов'язаний був надати йому можливу допомогу.

Захисником Ш. та обвинуваченим останнє заперечувалося з посиланням на те, що водій К., вчинивши наїзд на пішохода, залишався на місці пригоди до тих пір, поки не приїхала “швидка допомога”. М. підійшов до медичних працівників, повідомив, що саме його дії призвели до загибелі людини, назвав своє прізвище і адресу, які були записані медпрацівником до карти виїзду. В подальшому зрозумівши, що потерпілий ніякої допомоги не потребує в наслідок загибелі, покинув місце дорожньо-транспортної пригоди.

В зв'язку із зазначеним обвинуваченням М. і його захисник Ш. вважали, що в діях М. складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 135 КК України немає.

Незважаючи на неодноразові виклики до суду, медпрацівники “Швидкої допомоги”, не з'являлися для дачі свідчень щодо обставин ДТП, що стали їм відомі. Але за наполяганням захисника Ш. розгляд справи відкладався до явки цих свідків до суду. Обидва медпрацівники, що були допитані в судовому засіданні, підтвердили показання обвинуваченого М. стосовно того, що останній дочекався “Швидку” і повідомив під запис, що він скоїв цю дорожньо-транспортну пригоду і назвав свої персональні дані.

Захисник, вивчаючи матеріали кримінального провадження, виявив диск, на якому було відео з камери спостереження, що розташовувалася на протилежній стороні місця ДТП.

Під час ознайомлення судом учасників процесу з матеріалами справи захисник обвинуваченого заявив клопотання, щоб це відео було показано в залі судового засідання. Суд задовольнив це клопотання. На цьому відео було видно момент наїзду, а також те, що особа, схожа на обвинуваченого після ДТП декілька разів підходила до потерпілого, коли тіло останнього лежало на дорозі, а також те, що ця особа спілкувалася з медичними працівниками. Адвокат С. – представник потерпілого, заперечував, що особа, схожа на обвинуваченого і сам обвинувачений – одна і та ж особа, і в зв'язку

з цим на полягав на притягненні до кримінальної відповідальності обвинуваченого за ч. 1 ст. 135 КК України.

З метою, щоб спростувати доводи прокурора і представника потерпілого і довести справедливість слів обвинуваченого, його захисник Ш. заявив клопотання про призначення судової експертизи, на вирішення якої поставити питання, чи дійсно обвинувачений і особа, зображена на відео – одна і та ж особа. Але і прокурор, і адвокат – представник потерпілого заперечували проти призначення цієї експертизи.

Суд своєю ухвалою визнав достатність доказів того, що обвинуваченого не можна вважати таким, що він не надав допомоги пішоходу, на якого вчинив наїзд.

Вироком суду обвинуваченого було виправдано обвинуваченого у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 135 КК України.

Як мала б називатися судова експертиза, як би суд задовольнив клопотання захисника Ш., і які питання мали бути поставлені перед судовим експертом? В чому відмінності висновку судової експертизи та висновку спеціаліста? Які вимоги пред'являються до судових експертів і до спеціалістів?

6. Судом розглядалося кримінальне провадження стосовно обвинуваченого Л. у вчиненні кримінального правопорушення передбаченого ч. 1 ст. 115 КК України. Дії останнього полягали в тому, що він, повернувшись додому після довгого часу перебування в лікарні на стаціонарі, дізнався від дружини, що вона його розлюбила, полюбила іншого чоловіка і збирається подавати позов про розірвання шлюбу.

Обвинувачений сховався до магазину і приніс пляшку горілки, яку усі троє (обвинувачений, в подальшому потерпіла і майбутній “чоловік” його дружини) розпили. Після цього обвинувачений попросив дружину проводити його на електричку, щоб він міг поїхати до своїх батьків. Дружина погодилася. По дорозі до залізничної станції обвинувачений неодноразово просив її, щоб вона повернулася до нього, не залишила його, а він, в свою чергу, обіцяв забути її зраду з іншим. Потерпіла категорично відмовила йому. А вже, коли до станції залишалося триста метрів обвинувачений зі словами: “якщо ти не бажаєш бути зі мною, то і не доставайся нікому!” дістав ніж із внутрішньої кишені і вдарив потерпілу зі всієї сили у спину. Потерпіла із криком впала на землю. Обвинувачений, вирішивши, що вбив потерпілу, втік з місця пригоди.

Під час досудового слідства, а потім у судовому засіданні прокурор Ш. наполягав на інкримінуванні обвинуваченому злочинного діяння, що передбачено ст. 15, ч. 1 ст. 115 КК України, тобто замах на навмисне вбивство, і просив покарання у вигляді позбавлення волі на тривалий час.

Суд погодився з позицією прокурора і призначив покарання у вигляді 8 років позбавлення волі (потерпіла просила суд не позбавляти його свободи, оскільки вона його прощає).

За апеляційною скаргою захисника апеляційний суд скасував вирок районного суду та призначив покарання, непов'язане із позбавленням волі.

Чи були законні підстави до скасування вироку суду першої інстанції?

Із загального списку рекомендованої літ-ри та нормативних актів №№ 12, 13, 14, 18, 25, 33, 41, 42, 43, 44, 51, 52, 55, 59, 68, 74, 75, 77, 81, 97, 99, 111, 114, 115, 116, 117, 118.

Тема 4. АДВОКАТ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

План

1. Правова природа здійснення адвокатом представництва. Поняття, види і підстави представництва.
2. Права й обов'язки адвоката – представника позивача, відповідача, третіх осіб.
3. Обставини, що виключають участь адвоката у цивільному судочинстві.
4. Організація діяльності адвоката при підготовці до участі в розгляді цивільних справ. Складання позовної заяви, інших документів. Структура та зміст позовної заяви. Підготовка та подання письмових доказів разом з позовною заявою.
5. Повноваження адвоката на стадії судового розгляду цивільних справ.
6. Проблеми участі адвоката у процесі доказування по цивільній справі.
7. Судова промова адвоката.
8. Особливості адвокатської діяльності при альтернативному вирішенні спорів у цивільному судочинстві.
9. Подання адвокатом апеляційної та касаційної скарги.

10. Участь адвоката у вищестоящих судових інстанціях.

Практичне завдання:

1. До адвоката звернулася гр-нка К., яка повідомила, що її виселяють із власної квартири і просила захистити її житлові й майнові права, оскільки іншого житла у неї немає, а дохід – пенсія по інвалідності.

Адвокатом було встановлено, що від імені покійного чоловіка, якому виповнилося 82 роки, перебуваючи у лікарні, написав заповіт, згідно до якого квартиру заповідав сторонній людині. Крім цього, із наданих заявником медичних документів, стало відомо, що заповідач переніс інсульт десять років тому, самотійно не міг пересуватися, страждав на провали пам'яті та інші старечі хвороби.

Вивчаючи копію заповіту, наданого заявником, адвокатом також було встановлено, що заповіт було оформлено приватним нотаріусом у лікарні, де перебував останнім часом заповідач. В зв'язку з тим, що останній не міг прочитати текст заповіту, на його прохання були запрошені свідки подружжя А і Б. Крім цього, в зв'язку з тим, що заповідач не міг сам підписати заповіт, то також на його прохання було запрошено гр-нку С., яка і поставила свій підпис замість заповідача.

Які дії має здійснити адвокат з метою захисту житлових і майнових інтересів особи, яка звернулася до нього за правовою допомогою?

2. До нижченаведених фабул практичних завдань підготуйте письмову роботу та захистіть її.

Фабула 1. Адвокат В. представляє в суді інтереси позивачки К. у справі про поділ спадкового майна. У судовому засіданні адвокат заявив клопотання про затвердження мирової угоди (сторонами в якій виступав він та відповідач). Суддя відмовив в укладенні мирової угоди, оскільки, на його думку, такий важливий крок має право здійснити лише позивачка особисто, а її адвокат – ні. Чи має право адвокат укласти мирову угоду? Чим підтверджуються його повноваження? (Відповідь має бути обґрунтована відповідно до чинного цивільного процесуального законодавства України). Визначити яким документом підтверджуються повноваження адвоката та

складіть його.

Фабула 2. Громадянин В. (позивач) видав довіреність на ведення справи адвокату Ф., розраховуючи, що не зможе сам брати участь у процесі через відрядження. Але він повернувся раніше і з'явився у судове засідання. Відповідач заявив клопотання про недопущення громадянина В. до участі у справі, оскільки участь у ній вже бере його адвокат. Суд відмовив у задоволенні клопотання відповідача. Чи правильні дії суду? Чи обґрунтовані доводи відповідача?

Фабула 3. До адвоката звернувся громадянин Я. (відповідач) з проханням про відвід судді П. Громадянин Я. з'ясував, що суддя П. перебуває у близьких стосунках з позивачкою, зустрічається з нею поза судом, тому у нього є побоювання з приводу того, що суд винесене упереджене та незаконне рішення у справі. Складіть заяву про відвід судді.

Фабула 4. Богданов і Дарниченко за договором з видавництвом «Вісник» передали останньому для видання рукопис своїх оповідань під назвою «Ціна помилки». Після доопрацювання рукопис, що складав 10 оповідань було схвалено видавництвом. Вичитуючи верстку, автори виявили, що два оповідання із рукопису виключено. Незважаючи на заперечення авторів, збірник вийшов у світ у складі 8, а не 10 оповідань. Як було виявлено авторами, 5 листопада 2014 р., в день коли закінчувався термін розгляду твору, видавництво в письмовому вигляді сповістило авторів, що погоджується з рецензентом, який схвалив 9 оповідань і вважає можливим вмістити у збірник ще одне оповідання. Але 10 листопада того ж року видавництво направило рукопис авторів іншому рецензенту, який дав негативний відгук на два оповідання. Автори звернулися до адвоката з проханням подання до суду позову про виплату їм винагороди за два неопублікованих оповідання. Дайте висновок у справі. Складіть відповідну позовну заяву

Фабула 5. До адвоката звернувся гр. Єфименко Д. з проханням оскаржити дії державного виконавця, що в порядку примусового виконання прибув до

місця проживання боржника, тобто до нього, для опису майна і накладення арешту о 22 год. 30 хв. Вдома була його дружина, що не відчинила квартиру, пославшись на пізній час. Через півгодини державний виконавець з'явився з понятими і, зламавши дверний замок, зайшов до квартири і описав меблевий гарнітур «Іванна», телевізор «Електрон», піаніно «Україна», книжкову шафу, 2 ліжка і 2 столи (на загальну суму 4 тис. грн). Дружина Єфименка просила залишити сім'ї обідній стіл, а також не включати до акта опису електрогітару, оскільки її син Євген (16 років) є учасником музичного ансамблю «Обрій» і електрогітара потрібна йому для репетицій концертів. Вона просила не включати до опису і деякі інші речі, оскільки розмір боргу становить 700 грн, проте державний виконавець прохання залишив без задоволення. Дайте висновок у справі. Складіть скаргу на дії державного виконавця

Із загального списку рекомендованої літ-ри та нормативних актів №№ 25, 33, 40, 41, 47, 55, 57, 59, 74, 75, 77, 91, 95, 108, 109, 110.

Тема 5. АДВОКАТ У ГОСПОДАРСЬКОМУ ТА АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

План

1. Правова регламентація і підстави участі адвоката у господарському судочинстві.
2. Організація діяльності адвоката в ході досудового врегулювання та вирішення господарських спорів.
3. Повноваження адвоката-представника при розгляді господарських справ у суді першої інстанції.
4. Участь адвоката у вирішенні господарських спорів при перегляді судових рішень вищими судовими інстанціями.
5. Правові підстави та умови участі адвоката у адміністративному судочинстві.
6. Повноваження адвоката як процесуального представника у адміністративному судочинстві. Документи, що підтверджують повноваження адвоката-представника.

7. Участь адвоката в процесі провадження у справах про адміністративні правопорушення.

8. Участь адвоката при розгляді справ у суді першої інстанції.

9. Правова допомога адвоката при перегляді судових рішень у вищестоящих судових інстанціях.

Практичне завдання:

Студент повинен провести порівняльно-правовий аналіз та визначити характерні особливості процесуального представництва у господарському та адміністративному процесі. Результати аналізу відобразити у таблиці, де, вказавши особливості кожного представництва, треба визначити критерії, за якими студент проводив відповідні порівняння.

Із загального списку рекомендованої літ-ри та нормативних актів №№ 2, 9, 25, 29, 38, 39, 41, 55, 59, 77.

Тема 6. АДВОКАТ У КОНСТИТУЦІЙНОМУ СУДОЧИНСТВІ

План

1. Загальні засади участі адвоката-представника у конституційному судочинстві:

1) завдання та процесуальний статус адвоката у конституційному процесі України;

2) правове регулювання участі адвоката у конституційному судочинстві;

3) особливості організації роботи адвоката в конституційному судочинстві;

2. Проблеми реалізації повноважень адвоката у Конституційному судочинстві:

1) особливості організації роботи адвоката при підготовці до участі у розгляді справ Конституційним Судом України;

2) терміни подачі звернення в Конституційний Суд України та вимоги до нього;

3) повноваження адвоката при розгляді справ у Конституційному Суді України;

4) роль і функції адвоката-представника на різних стадіях конституційного процесу;

5) особливості доказової діяльності адвоката у Конституційному судочинстві;

6) заявлення адвокатом клопотань в конституційному процесі;

7) характеристика завершального виступа адвоката в конституційному процесі;

8) напрями вдосконалення повноважень адвоката у конституційному судочинстві.

Практичне завдання:

Студент повинен обрати будь-яке питання та підготувати письмову роботу.

1. Роль адвоката у конституційному процесі України.
2. Участь адвоката у підготовці справи до конституційного провадження.
3. Право на звернення у Конституційний Суд України.
4. Перевірка наявності обставин, які перешкоджають розгляду справи у Конституційному Суді України.
5. Зміст звернення у Конституційний Суд України.
6. Відповіді на звернення у Конституційний Суд України.
7. Роль адвоката в конституційному провадженні. Повноваження адвоката.
8. Клопотання у конституційному процесі: загальна характеристика.
9. Клопотання про допуск до участі в судовому процесі запрошених осіб.
10. Клопотання про відкладення або припинення справи.
11. Клопотання, пов'язані з винесеним Конституційним Судом України рішенням.
12. Змагальність у конституційному процесі.

13. Особливості відводу суддів Конституційного Суду України.

Із загального списку рекомендованої літ-ри та нормативних актів №№ 5, 6, 8, 27, 30, 31, 41, 47, 55, 56, 76, 77, 81, 82, 86, 90, 92, 93, 98, 101, 102, 104, 107.

Тема 7. ОРГАНІЗАЦІЯ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

План.

1. Право на безоплатну правову допомогу. Принципи державної політики у сфері надання безоплатної правової допомоги.
2. Поняття, система та правове регулювання безоплатної правової допомоги в Україні.
3. Надання безоплатної первинної правової допомоги.
4. Поняття безоплатної вторинної правової допомоги та її види.
5. Суб'єкти права на безоплатну вторинну правову допомогу.
6. Суб'єктами надання безоплатної вторинної правової допомоги.
7. Права та обов'язки адвоката, з яким укладено договір про надання безоплатної вторинної правової допомоги.
8. Підстави та порядок припинення надання безоплатної вторинної правової допомоги. Заміна адвоката.
9. Повноваження центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги.
10. Стандарти якості надання безоплатної вторинної правової допомоги: правове регулювання та загальна характеристика.
11. Адміністрування системи надання безоплатної правової допомоги та її фінансування. Проблеми подальшого вдосконалення.

Практичне завдання:

Дайте правильну відповідь на тестові запитання:

1. Які види безоплатної правової допомоги Вам відомі?

- а) конституційна;
- б) первинна і вторинна;
- в) правова;
- г) конституційна та правова.

2. Оцінка якості, повноти та своєчасності надання адвокатами безоплатної первинної правової допомоги здійснюється за зверненням:

- а) центрів з надання безоплатної правової допомоги;
- б) комісіями, утвореними для цієї мети радами адвокатів регіонів;
- в) органів місцевого самоврядування;
- г) кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури.

3. Принципами державної політики у сфері надання безоплатної правової допомоги є:

а) верховенство права, законність, доступність безоплатної правової допомоги, забезпечення якості безоплатної правової допомоги, гарантоване державне фінансування;

б) верховенство права, законність, доступність безоплатної правової допомоги, забезпечення якості безоплатної правової допомоги.

в) верховенство права, законність, незалежність, демократизм, гуманізм, конфіденційність.

г) верховенство права, законність, незалежність, забезпечення якості безоплатної правової допомоги, гарантоване державне фінансування.

4. Суб'єктами надання безоплатної первинної правової допомоги в Україні є:

- а) органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування;
- б) органи місцевого самоврядування та спеціалізовані установи;
- в) фізичні та юридичні особи приватного права;

г) органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи приватного права та спеціалізовані установи.

5. Суб'єктами надання безоплатної вторинної правової допомоги в Україні є:

а) центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги та адвокати, включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу;

б) адвокати, включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу;

в) центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги;

г) адвокати, нотаріуси, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.

Із загального списку рекомендованої літ-ри та нормативних актів №№ 34, 41, 55, 59, 60, 77, 81.

ТЕМА 8.

АДВОКАТ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СУДІ З ПРАВ ЛЮДИНИ

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ АДВОКАТУРИ В СУЧАСНИХ ПРАВОВИХ СИСТЕМАХ

План.

1. Принцип захисту прав людини в праві Європейського Союзу.
2. Юрисдикційний механізм Європейського суду з прав людини.
3. Підстави та порядок участі адвоката у Європейському Суді з прав людини. Гарантії діяльності адвокатів.
4. Повноваження адвоката при розгляді справ у Європейському Суді з прав людини. Письмова стадія. Усна стадія.
5. Особливості доказової діяльності адвоката у Європейському Суді з прав людини.
6. Роль адвоката на стадії виконання рішень Європейського Суду з прав людини.

7. Організаційна структура адвокатури Англії.
8. Організаційна структура адвокатури Франції.
9. Організаційна структура адвокатури Німеччини.
10. Адвокатура Сполучених Штатів Америки.

Практичне завдання:

Студент повинен обрати будь-яке питання та підготувати письмову роботу.

1. Правові засади захисту прав людини та основоположних свобод у Європейському суді з прав людини :
2. Місце Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод в системі права України;
3. Аналіз рішень Європейського Суду з прав людини з питань надання правової допомоги.
4. Правовий статус адвоката у Європейському Суді з прав людини.

Тези.

Для англійського загального права традиційним є поділ адвокатів на соліситорів (solicitor) та баристерів (barrister). У цій системі права юристи, тобто юридичні радники й адвокати, формально поділені на дві різні й відокремлено врегульовані професії.

Як відомо, Сполучені Штати Америки – країна загального права, в якій традиційно головна роль серед джерел права належить прецеденту, а не закону. Дане твердження є справедливим і для визначення ролі й повноважень адвоката в американському судочинстві. Отже, регулювання діяльності адвокатів знаходимо в прецедентному праві, звичаях і нормах професійної етики.

Франція – країна із давніми правовими традиціями, під впливом яких формувалися правові системи багатьох країн, у тому числі й України. Адвокатська діяльність у Франції також має давню історію, що не

перешкоджає її постійному прогресу й розвитку. Адвокатська професія у сучасній Франції вважається поважною й престижною, хоча це й не завжди було так.

Нарешті, німецькому адвокату для того, щоб бути допущеним до адвокатської практики, потрібно бути випускником юридичного факультету університету, пройти протягом 3-4 років стажування в судах, у прокурорів і адвокатів, скласти серію іспитів перед комісією при вищому суді землі й лише після цього отримати відповідне рішення від відомства юстиції тієї землі, в якій він планує практикувати.

Завдання для самостійної роботи студентів:

Студент повинен усно підготувати відповіді на запитання та зробити письмову роботу у вигляді порівняльної таблиці правових систем адвокатури Англії, США, Франції та Німеччини:

1. Скільки груп баристерів можна виділити в судочинстві Великобританії?
2. Що таке «Ін»? Які його керівні органи і якими повноваженнями вони володіють?
3. Чим відрізняється організація адвокатури Шотландії від організації адвокатури інших частин Об'єднаного Королівства?
4. Який процес доступу кандидатів до адвокатської практики у різних частинах Об'єднаного Королівства?
5. Як має вчинити адвокат, якому стало відомо, що його підзахисний є винним у вчиненні інкримінованого йому злочину?
6. Яке підґрунтя того, що в американських фільмах під час арешту підозрюваних ми чуємо фразу від поліцейських: «Ви маєте право мовчати. Все, що ви скажете, може бути використано проти вас у суді. Ви маєте право на адвоката. Якщо у вас немає змоги його найняти, адвоката вам буде призначено»? Чи відбувається все так у реальному житті?
7. Чим відрізняється адвокатура США від адвокатури інших держав?
8. Чи можна розглядати кримінальні справи без участі адвоката, який

виступає на боці обвинуваченого?

9. З якою метою існує у США служба публічних захисників і на яких рівнях вона функціонує?

10. Які повноваження адвоката сформульовано у Федеральних правилах цивільного судочинства?

11. Які іспити потрібно скласти фахівцю для того, щоб стати адвокатом?

12. Яким роком датуються перші нормативні акти Франції про адвокатуру?

13. Якою є організаційна структура адвокатури Франції?

14. На якій стадії кримінального процесу адвокат залучається до справи?

15. У яких випадках обвинувачений може не з'явитись до суду?

16. Чи дозволяє французьке законодавство касаційні скарги, засновані на порушенні процесуальних норм?

17. Якою є роль адвоката в цивільному процесі Франції?

18. Опишіть послідовність здобуття юридичної освіти у Німеччині.

19. Скільки років готуються фахівці з юриспруденції в Німеччині?

20. Яка процедура допуску до адвокатської практики в Німеччині?

21. Які функції виконують Установчі збори Федеральної палати адвокатів?

22. З якої стадії кримінального процесу особа, якій інкримінується скоєння злочину, має право на адвоката?

23. Скільки осіб у одній справі має право захищати адвокат?

24. Яким законом регулюються права та обов'язки адвоката?

25. Розкажіть про структуру та функції судів честі.

Із загального списку рекомендованої літ-ри та нормативних актів №№ 3, 4, 7, 10, 11, 26, 28, 37, 41, 45, 46, 50, 53, 54, 55, 59, 68, 77, 88, 89, 94, 95, 100, 105, 106.

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ТА ДОДАТКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА НОРМАТИВНИХ АКТІВ:

1. Адвокатская деятельность. Учебно-практическое пособие / Под общ. ред. В.Н. Буробина. - М.: ЭКМОС, 2003.
2. Адвокатура в США / П.Д. Баренбойм // Адвокат. – 1993. – № 1-2. – С. 32-41.
3. Адміністративне право України: Підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гарашук, О. В. Дьяченко та ін.// За ред. Ю. П. Битяка. — К.: Юрінком Інтер, 2005. — 544 с.
4. Андрушко Н. Адвокатура Франції на сучасному етапі свого розвитку / Н. Андрушко [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://naub.oa.edu.ua/2012/advokatura-frantsiji-na-suchasnomu-etapi-svoho-rozvytku/>. – Заголовок з екрана.
5. Апарова Т.В. Организация и функции адвокатуры в зарубежных странах /Т. В. Апарова // М.: Статут, 2006. – 240 с.
6. Аракелян М.Р., Василенко Н.Д. Курс лекций по праву Европейского Союза: Учебное пособие. – Одесса: Юридична література, 2008. – 224 с.
7. Афанасьев Д. В. Участие адвоката при разбирательстве в Европейском суде по правам человека и возмещение представительских расходов /Д. В. Афанасьев // Адвокат – 2010. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.juristlib.ru/book_4888.html. – Заголовок з екрана.
8. Баженова Б.М. Спеціалізовані адвокати в Німеччині / Б.М. Баженова // Вісник Академії адвокатури України. – Вип. 1. – 2003. – С. 76–82.
9. Баишев Ж.Н. Конституционный Суд в системе государственной власти: автореф. дис. на соиск. наук. степени канд. юр. наук / Ж.Н. Баишев. – М., 1994.– 20 с.
10. Бандурка О. М., Тищенко М. М. Адміністративний процес: Підручник для вищих навч. закладів. – К.: Літера ЛТД, 2001. – 336 с.
11. Васильковский Е. В. Организация адвокатуры. Т. 1. Очерк всеобщей истории адвокатуры / Е. В. Васильковский. – СПб., 1983. – 476 с.

12. Вільчик Т. Б. Правова допомога як необхідний аспект доступності правосуддя та права на справедливий судовий розгляд / Вільчик Т. Б. // Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie PRÁVNÁ VEDA A PRAX V TREŤOM TISÍCROČÍ /27. – 28. február 2015. - Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta - P. 70-75.

13. Вільчик Т. Б. Кримінально-процесуальні проблеми захисту прав обвинуваченого та світові стандарти / Т. Б. Вільчик // Проблеми законності. – 2004. – №3. – С. 112–114.

14. Вільчик Т. Б. Реалізація принципу незалежності професійної діяльності адвокатів у взаєминах з державною владою / Т. Б. Вільчик // Вісник Академії адвокатури України: наук. журн. / Акад. адвокатури України. – К. : 2014. – Том 11. – Число 2(30). – С. 63–73.

15. Вільчик Т. Б. Конституційна природа права на правову допомогу: порівняльний аналіз / Т. Б. Вільчик // Міжнародний науково-практичний журнал "Закон і Життя" ("Legea si Viata"). – Мінськ. – 2013. – № 10. – С. 55–59.

16. Вільчик Т. Б. Співвідношення понять «правова допомога» та «правові (юридичні) послуги» в юридичній науці та законодавстві України / Т. Б. Вільчик // Фаховий науковий журнал «Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – Серія «Юриспруденція» – № 6/2. – Том 1. – Одеса. – 2013.

17. Вільчик Т. Б. Адвокатура і держава: взаємодія в забезпеченні прав і законних інтересів громадян / Т. Б. Вільчик // Фаховий науковий журнал Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». Одеса. - 2014. - № 10-1. Том 1. – С. 62-66.

18. Вільчик Т. Б. Адвокатура та громадянське суспільство у правовій державі / Т. Б. Вільчик // Право України.-2014. № 2 – С. 243-250.

19. Вільчик Т. Б. Адвокатура та судова влада: характер взаємовідносин / Т. Б. Вільчик // Часопис академії адвокатури. – Том 7. – № 4 (25). – 2014. – С. 19–25.

20. Вільчик Т.Б. Вдосконалення шляхів взаємодії інституту адвокатури з державними структурами відповідно до євроінтеграційних прагнень України / Т.Б. Вільчик // Міжнародна науково-практична конф. «Особливості адаптації законодавства Молдови і України к законодавству Європейського Союзу» (27-28 марта 2015 г.). – Кишинев, Республіка Молдова, – 2015 – С. 128-132.

21. Вільчик Т.Б. Термінологічні питання інституту правової допомоги в Україні / Т.Б. Вільчик // Науковий вісник Ужгородського Національного університету. - випуск № 22. - частина П-2012. - С. 140-146.

22. Вільчик Т.Б. Юридична природа адвокатури та проблеми організації її діяльності / Т.Б. Вільчик // Університетські наукові записки. 2011. – № 4 (40). – С. 327–331. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Unzap_2011_4_51.pdf

23. Вільчик Т.Б. Адвокатура у системі забезпечення конституційного права на правову допомогу // Актуальні проблеми надання правової допомоги і роль адвокатури - Х. – 2008.

24. Вільчик Т.Б. Адвокатура як форма реалізації державних гарантій права на правову допомогу в умовах становлення громадянського суспільства та правової держави // Міжнародна науково-практична конференція «Права та свободи людини і громадянина: механізм їх реалізації та захисту різними галузями права» м. Братислава, Словачка Республіка 19-20 вересня 2014. - С.160-163.

25. Вільчик Т.Б. Організація діяльності адвокатури в Україні: Навч. посіб. – Х.: Видавництво «ФІНН», 2006. – 304 с.

26. Власихин В.А. Адвокатская деятельность в США / В.А. Власихин // Адвокат. – 1997. – № 10. – С. 17–21.

27. Галоганов А. П. Право на кваліфіцированную юридическую помощь при составлении жалобы в Европейский Суд по правам человека / А. П. Галоганов // Бизнес в законе. – 2011. – № 5. – С. 45–47.

28. Гловацький І. Ю. Адвокатура зарубіжних країн (Англія, Німеччина,

Франція): навч. практич. посібник. / І. Ю. Гловацький. – К.: Атіка, 2007. – 588 с.

29. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

30. Дейвис К. Право Европейского Союза / К. Дейвис – К.: Знання, 2005. – 406 с.

31. Европейское право. Право Европейского Союза и правовое обеспечение защиты прав человека: Учебник для вузов / Рук. авт. колл. и отв. ред. Л. М. Энтин. – М.: Норма, 2005. – 960 с.

32. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства, прийнятий делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні в Страсбурзі у жовтні 1988 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_343

33. Захарова О. С. Представництво у цивільному судочинстві / О. С. Захарова // Вісник Академії адвокатури України. – 2005. – № 3. – С 32–36.

34. Зейкан Я. П. Право на захист у кримінальному процесі: Практичний посібник / Я. П. Зейкан. - К.: Юридична практика, 2004. - 288 с.

35. Иванцова А. В. Організаційні форми діяльності адвокатури: Монографія / В. В. Иванцова. – Х.: Видавництво «ФІНН», 2011. – 248 с.

36. Історія адвокатури України // За ред. Т. В. Варфоломеевої, О. Д. Святоцького. - К.: Либідь, 1992.

37. Камю А. Г. Профессия адвоката во Франции / А. Г. Камю // Юридическая практика. – 1998. – № 23. – С. 52-56.

38. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 № 2747 [Электронный ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>

39. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 06.07.2005 № 2747 [Электронный ресурс] – Режим доступу: // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

40. Комаров В. Цивільний процес у глобальному контексті / В. В. Комаров // Право України. – 2011 – № 10. – С. 22–43.

41. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

42. Кримінальний процес: основні аспекти адвокатської діяльності: посібник викладача / авт. кол.: Я. Зейкан, О. Яновська. – К.: ТОВ „7КО”. – 2010. – 235с.

43. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 4651-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

44. Кримінально-процесуальні гарантії діяльності адвоката: монографія/ Удалова Л. Д., Савицька С. Л. – К.: КНТ, 2014. – 170с.

45. Крылова Н. Е., Серебренникова А. В. Уголовное право современных зарубежных государств (Англия, Франция, США, Германия): Учебн. пособие. – М., 1997.

46. Кудрявцева Н. Адвокатская деятельность во Франции / Н. Кудрявцева. // Журнал «Нижегородский адвокат». – 2011. – №9. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://arpo.ru>

47. Курдюков Д. Г. Право на жалобу в контексте Европейской Конвенции о защите прав человека и основных свобод 1950 г.: автореф. дисс. на соискание ученой степени канд. юрид. наук. / Д. Г. Курдюков – Казань, 2001. – 21 с.

48. Кучерена А. Г. Адвокатура. – М.: Юристъ, 2010.

49. Лозовий В. О. Професійна етика юриста / В. О. Лозовий, О. В. Петришин – Х.: Право, 2004. – 176 с.

50. Лохвицкий А. В. Французская адвокатура / А. В. Лохвицкий // Профессия адвоката: сб. работ о франц. адвокатуре. – М.: Статут, 2006. – 238 с.

51. Михайлів С.В. Адвокат-представник потерпілого у кримінальному процесі: автореф. дис. на здобут. наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза» / Михайлів С. В. – Нац. акад. внутр. справ. – К., 2011. – 18 с.

52. Молдован А.В. Забезпечення обвинуваченому права на захист у кримінальному процесі Федеративної Республіки Німеччини та України (порівняльно-правове дослідження): автореф. дис. на здобут. наук. ступеня канд. юрид. наук / А. В. Молдован – К., 2003. – 22 с.

53. Молло М. Правила адвокатской профессии во Франции (1842 г.). Перевод с французского / М. Молло – М.: Издание Н.П. Шубинского, 1894. – 98 с.

54. Обловацька Н. О. Страхування професійної відповідальності адвокатів в Україні / Н.О. Обловацька. // Адвокат. – №9 (120). – 2010. – С. 25–28.

55. Організація діяльності адвокатури в Україні: навч. посіб. / Т. Б. Вільчик, О. М. Овчаренко, А. В. Іванцова та ін.; за заг. ред. І. Є. Марочкіна. – Х.: Право, 2014. – 392 с.

56. Основи конституційного права України / За ред. В. В. Копейчикова К.: Юрінком, 2000 – 288с.

57. Основні положення про роль адвокатів. Прийняті VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам у серпні 1990 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу:: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_835

58. План заходів щодо розвитку системи надання безоплатної правової допомоги. – Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua/news/46592>

59. Погорецький М. А. Адвокатура України: підручник / М. А. Погорецький, О. Г. Яновська; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Юрид. ф-т. – Київ : Юрінком Інтер, 2014. – 365 с.

60. Положення про комісію з оцінювання якості, повноти та своєчасності надання адвокатами безоплатної правової допомоги, затв. Рішенням №27 Ради адвокатів України від 17 грудня 2012 року. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://unba.org.ua/akts-naau/category/18-pologennya.html>

61. Положення про Вищу ревізійну комісію адвокатури. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://unba.org.ua/akts-naau/category/18-pologennya.html>

62. Положення Про іноземне представництво Ради адвокатів України за кордоном від 4 липня 2015 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/pologennya/2015.07.04-pologennya-17.pdf>

63. Положення про Комітет з питань адвокатської етики при Національній асоціації адвокатів України від 28 лютого 2014. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/pologennya/2014.10.25-pologennya-173.pdf>

64. Положення про Комітет з питань безоплатної правової допомоги. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/pologennya/2015.07.21-pologennya-74.pdf>

65. Положення про Комітет захисту прав адвоката та гарантій адвокатської діяльності, затв. рішенням Ради адвокатів України №182 від «27» липня 2013 року. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://unba.org.ua/akts-naau/category/18-pologennya.html>

66. Положення про перелік документів та порядок включення адвоката іноземної держави до Єдиного реєстру адвокатів України, затв. рішенням Ради адвокатів України від 01 червня 2013 року №155. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://unba.org.ua/akts-naau/category/18-pologennya.html>

67. Положення Про Раду Адвокатів України, затв. Рішенням №27 Ради адвокатів України від 17 грудня 2012 року. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/pologennya/2014.04.26-27-pologennya-pro-rau-pazy.pdf>

68.Попелюшко В. О. Функція захисту в кримінальному судочинстві України: правові, теоретичні та прикладні проблеми: Монографія / В. О. Попелюшко – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2009. – 634 с.

69.Попелюшко В. О. Виникнення та інституційне становлення адвокатури Франції / В. О. Попелюшко // Адвокат. – № 1(124). – 2011. – С. 9–13.

70.Порядок ведення Єдиного реєстру адвокатів України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://unba.org.ua/akts-naau/category/18-pologennya.html>

71.Порядок дії голови, заступника, секретаря, членів Ради адвокатів м. Києва щодо сприяння забезпеченню гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних і соціальних прав адвокатів, затв. рішенням Ради адвокатів м. Києва від 17.01.2013р. – «Український адвокат», №11-12 від 11-12. 2012р. – С. 64–67.

72.Порядок оформлення головою ради адвокатів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя або уповноваженою радою члена ради адвокатів матеріалів про адміністративні правопорушення, затв. Рішенням №27 Ради адвокатів України від 17 грудня 2012 року. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://unba.org.ua/akts-naau/category/18-pologennya.html>

73.Порядок підвищення кваліфікації адвокатами України від 16.02.2013 р. № 85. Затверджено рішенням Ради адвокатів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS21223.html

74.Постанова КМУ про «Порядок оплати послуг та відшкодування витрат адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу» від 17 вересня 2014 р. № 465 (зі змінами від 11.03.2015 р.). – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/465-2014-п>

75.Правила адвокатської етики. Затверджені установчим З'їздом адвокатів України від 17.11.12 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://vkdkka.org/pravil-advokatskoji-etiki/>

76. Принципи та керівні настанови щодо доступу до правової допомоги у системі кримінального правосуддя, прийняті Генеральною Асамблеєю ООН 20 грудня 2012 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua/42613>

77. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012 року N 5076 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>

78. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 2 червня 2011 року № 3460-VI / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, N 51, ст. 577

79. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців: Закон України від 15.05.2003 р. № 755- IV (зі змінами від 12.02.2015 р.) [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/про%20державну%20реєстрацію%20юридичних%20осіб%20та%20фізичних%20осіб%20підприємців>

80. Про забезпечення права на справедливий суд: Закон України від 12.02.2015. № 192-УШ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/192-19>

81. Про затвердження стандартів якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у кримінальному процесі. Наказ Міністерства юстиції України від 25.02.2014 № 386/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0337-14>

82. Про Конституційний суд України: Закон України від 16.10.1996 № 422/96-ВР – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/422/96-вр>

83. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції від 17 липня 1997 року: Закон України від 17.07.1997 № 475/97 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/475/97-вр>

84. Про схвалення Концепції Державної цільової програми формування системи безоплатної правової допомоги на 2013-2017 роки: № 435-р. від 4.07.2012 р.: Розпорядження Кабінету Міністрів України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-2012-p>

85. Програма складання кваліфікаційного іспиту особами, які виявили намір отримати Свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю, затв. рішенням Ради адвокатів України № 153 від 01.06.2013 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unba.org.ua/akts-naau/category/18-pologennya.html>

86. Рамочное решение «О европейском ордере на арест и процедурах передачи лиц между государствами-членами» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Інтернет-сторінка кафедри права Європейського Союзу: <http://eulaw.edu.ru>

87. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи від 25 жовтня 2000 р. «Про свободу здійснення професійних адвокатських обов'язків».

88. Решетников Ф. М. Правовые системы стран мира / Ф. М. Решетников – М. 1993.

89. Романов А. К. Правовая система Англии. / А. К. Романов – М.: Дело, 2000. – 344 с.

90. Савчин М. Конституційний Суд України у механізмі гарантування прав і свобод людини / М. Савчин // Право України – 1992 – №10 – С. 35–38.

91. Сакара Н. Право на справедливий судовий розгляд та національна практика цивільного судочинства / Н. Сакара // Право України. – 2011 – № 10. – С. 63–77.

92. Сальвіа М. Прецеденты Европейского суда по правам человека. Руководящие принципы судебной практики, относящейся к Европейской конвенции о защите прав человека и основных свобод. / М. Сальвіа // Судебная практика с 1960 по 2002 г. СПб.: Юридический центр Пресс, 2004.

93. Сафулько С. До питання реалізації світових стандартів адвокатури в українській практиці / С. Сафулько // Право України – 2011. – № 10. – С. 242–

246.

94. Святоцька В. Інститут адвокатури Франції: особливості формування і розвитку / В. Святоцька // Право України – 2011. – № 10. – С. 247–253.

95. Святоцький О. Д. Адвокатура в Україні / О. Д. Святоцький, Михеєнко М. М. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 1997. – 224 с.

96. Святоцький О. Д. Адвокатура: історія і сучасність / О. Д. Святоцький, В. В. Медведчук – К.: Ін Юре. – 1997. – 320 с.

97. Синеокий О. В. Адвокатура как институт правовой помощи и защиты: новый курс адвокатского права и адвокатской криминалистики : учеб. пособие / О. В. Синеокий // Гос. вуз "Запорож. нац. ун-т" М-ва образования и науки Украины. – Изд. 2-е, испр. и доп. – Х. : Право, 2012. – 516 с.

98. Скомороха В. Конституційний Суд України: досвід і проблеми / В. Скомороха // Право України - 1999 - №9 – С. 8-13.

99. Словацький І. О. Діяльність адвоката-захисника у кримінальному процесі: Навчальний посібник. - К.: Атіка, 2003. - 351 с.

100. Смоленский М. Б. Адвокатская деятельность и адвокатура Российской федерации. Издание 3-е исправленное и дополненное / М. Б. Смоленский – Ростов-на-Дону: «Феникс», 2004. – 256 с.

101. Соколов В. Соціально-економічні стандарти та права людини в Європейському Союзі на сучасному етапі його розвитку / В. Соколов // Віче №18, 2009. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1638/>

102. Статут Суда ЕС – см.: Право Европейского Союза: документы и комментарии: М., 1999. С. 276.

103. Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки .- [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>

104. Суд Европейских сообществ. Избранные решения. - М.: НОРМА, 2001. - 400 с.

105. Уолкер Р. Английская судебная система / Р. Уолкер – М.: Юрид. лит., 1980. – 631с.

106. Филимонов Б. А. Защитник в германском уголовном процессе / Б. А. Филимонов – М.: Спарк, 1997. – 112 с.
107. Хартия Европейского Союза об основных правах - см.: Хартия Европейского Союза об основных правах: комментарий. М., 2001.
108. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV- [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/цивільний%20кодекс%20україни>
109. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
110. Штефан М. М. Представництво адвоката в цивільному процесі / М. М. Штефан. – К., 1993.
111. Яновська О. Г. Оскарження адвокатом рішень, дій чи бездіяльності слідчого, прокурора та слідчого судді під час досудового розслідування : наук.-практ. посіб. / О. Г. Яновська ; Акад. адвокатури України. – Київ : Прецедент, 2013. – 32 с.
112. Яновська О. Г. Адвокатура та судова риторика. Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / О. Г. Яновська – К.: КНЕУ, 2008 – 156с.
113. Яновська О. Г. Адвокатура України. Навчальний посібник / О. Г. Яновська – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 280с.
114. Яновська О. Г. Ефективна реалізація функцій обвинувачення та захисту як умова змагального кримінального судочинства / О. Г. Яновська // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. – 2013. - № 2 (96). – С. 16 – 19.
115. Яновська О. Г. Змагальні засади процесу доказування в кримінальному провадженні / О. Г. Яновська // Юридична Україна: наук. журнал. – 2013. – № 8. – С. 77–82.

116. Яновська О. Г. Концептуальні засади функціонування і розвитку змагального кримінального судочинства : монографія / Яновська О. Г. ; Нац. акад. внутр. справ. – К. : Прецедент, 2011. – 303 с.

117. Яновська О. Г. Окремі питання забезпечення адвокатом ефективного захисту прав людини на стадії досудового розслідування / О. Г. Яновська // Часопис Академії адвокатури України: електрон. наук. фах. видання. – 2013. – № 2 (19)'2013: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuuv.gov.ua/e-journals/Chaau/2013-2/19koprks.pdf>

118. Яновська О. Г. Процесуальні форми протестної діяльності адвоката в кримінальному провадженні / О. Г. Яновська // Право України. – 2013. - № 11. – С. 165 – 172.

119. Яновська О. Г. Рівноправність сторін в процесі доказування: проблеми правозастосування / О. Г. Яновська // Актуальні проблеми доказування в кримінальному провадженні: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (м. Одеса, 27 листопада 2013 р.). – Одеса: «Юридична література», 2013. – С. 174 – 178.

6. ПОТОЧНИЙ ТА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Організація діяльності адвокатури є навчальною дисципліною, яка викладається кафедрою організації судових та правоохоронних органів для студентів Інституту підготовки кадрів для органів юстиції та Господарсько-правового факультету. Моніторинг знань студентів з даної навчальної дисципліни здійснюється шляхом поточного контролю (ПК) протягом курсу практичних занять, за результатами яких виставляється залік.

Оцінювання рівня знань студентів здійснюється на основі результатів ПК в діапазоні від 0 до 100 балів за навчальний курс. Залік виставляється, якщо студент набрав від 60 до 100 балів.

Загальним об'єктом оцінювання знань студентів є відповідні частини навчальної програми з курсу “Організація діяльності адвокатури”, засвоєння якої відповідно перевіряється під час практичних занять та перевірки письмових робіт.

Завданням ПК є перевірка розуміння та засвоєння навчального матеріалу, здатності осмислити зміст теми чи розділу, умінь застосовувати отримані знання при відповіді на теоретичні запитання та при вирішенні практичних завдань.

Критеріями оцінювання знань та вмінь студентів протягом ПК є:

Вид активності	Зміст активності	Кількість видів	Кількість балів за вид	Всього (в балах)
Основні				
Присутність на всіх лекціях	Протягом всього курсу	8	-	10
Присутність на практичних заняттях	Протягом всього курсу	7	1	7
Відповіді на заняттях	Розкриття питання по плану теми, відповідь по практичному завданню	7	до 4	до 28
Контрольний зріз знань для всієї групи	Після вивчення 2-3-х тем (відкритий тест)	3	до 5	до 15

Додаткові				
Презентація	Доповідь (виступ на задану тему на практичному (семінарському) занятті) з презентацією за допомогою технічних засобів	1	до 10	до 10
Виступ із доповіддю на конференції будь-якого рівня та (або) опублікування тез доповіді	По темі, що входить до предмету навчальної дисципліни	не обмежено	12	12
Опублікування наукової статті	Публікація наукової статті з теми, що входить в предмет вивчення дисципліни “Організація діяльності органів юстиції та державної судової адміністрації”	не обмежено	20	20
Робота з науковою літературою	Анотування (рецензування) наукових статей, монографій по темах курсу (до 3 статей або 1 монографія)	1	1,5 бали за статтю (5 балів за 3 статті); 5 балів за 1 монографію	до 5
Складання кросворду	Складання кросворду з юридичних термінів по темах курсу (не менше 3-х тем та не менше 30 термінів)	1	до 5	до 5
Складання тестів	Підготовка тестових питань по темах курсу (не менше 3-х тем та не менше 30 питань)	1	до 5	до 5
Складання задач	Підготовка завдань по темах курсу (не менше 3-х тем та не менше 5 практичних ситуацій)	1	до 5	до 5

Розробка схем, таблиць	Схематичне представлення матеріалу по темах курсу (не менше 2-х тем)	1	до 5	до 5
Участь у роботі студентського гуртка	Виступ з доповіддю на засіданні гуртка, участь у обговореннях		до 5	до 5

Пояснення:

Мінімально необхідна для отримання заліку кількість балів – **60**.

Основні види активності дають студенту можливість набрати бали, необхідні для одержання заліку. Вони є обов'язковими для всіх студентів. Різні види активності доповнюють одне одного, за рахунок чого у студента є певний «запас балів». За рахунок одного виду активності студент компенсує недоодержані за іншим видом.

Відвідування лекцій передбачає фізичну присутність студента на лекції. Бали не нараховуються у випадках, коли студент був відсутній (незалежно від причини відсутності), запізнився або допускав порушення навчальної дисципліни.

Відвідування занять передбачає фізичну присутність студента на занятті. Бали нараховуються за кожне фактично відвідане заняття незалежно від того, відповідав студент на них, чи ні. Бали не нараховуються у випадках, коли студент був відсутній (незалежно від причини відсутності), запізнився на заняття, був не готовий по темі або допускав порушення навчальної дисципліни.

Відповіді на заняттях передбачають розкриття питань по темі курсу, вирішення практичних завдань, доповнення. Залежно від обсягу та якості відповіді їх можна оцінювати до 4 балів за заняття.

Контрольні завдання здійснюються у формі відкритого тесту, який полягає у наданні розгорнутої письмової відповіді на поставлене проблемне питання з теми курсу. Відповіді оцінюються за повнотою та правильністю в обсязі від 0 до 5 балів.

Додаткові види активності дають можливість добрати бали до 40 (якщо це потребується). Додаткові види застосовуються як альтернативні за бажанням студента і за узгодженням з викладачем, та мають на меті стимулювання студента до самостійної, наукової, творчої роботи. Можливе обрання лише одного додаткового виду активності, крім виступу із доповіддю на конференції будь-якого рівня та (або) опублікування тез доповіді або наукової статті, з обов'язковою рецензією викладача кафедри організації судових та правоохоронних органів.

Написання і опублікування тез передбачає підготовку тез наукової доповіді і їх опублікування у збірнику певної студентської наукової конференції, а також виступ на ній (за можливості) з тематики, що входить до предмета навчальної дисципліни. Тематика тез та конференція, на яку вони будуть подані, визначаються студентом за погодженням з викладачем (науковим керівником).

Опублікування наукової статті передбачає підготовку, рецензування та опублікування наукової статті з теми, що входить до предмету судового права в будь-якому виданні правничого спрямування.

Робота з науковою літературою передбачає ознайомлення студентів з додатковою науковою літературою по тематиці навчальної дисципліни, а також її анотування (рецензування). Може включати вивчення наукових статей або монографій. Анотація (рецензія) складається окремо на кожну статтю обсягом 1,5-2 стор., на монографію – 5 стор. Перелік статей (монографій) визначається студентом за погодженням з викладачем.

Складання кросворду передбачає засвоєння студентами юридичної термінології по темах курсу у ігровій формі (кросворд). Мінімальний обсяг кросворду – 30 термінів. Кросворд оцінюється до 5 балів залежно від кількості слів та оригінальності оформлення.

Складання тестів передбачає підготовку студентами тестових завдань з тематики курсу (яка визначається студентами за погодженням з викладачем). Кожний тест, належним чином складений і оформлений (питання і 3-4 варіанти

відповіді, одна з яких є правильною). Тести мають бути оригінальними і не повинні дублювати питання, розроблені кафедрою.

Складання задач передбачає самостійну розробку студентами практичних завдань по темах курсу. Задача має включати формулювання практичної ситуації та постановку питань до неї. Оцінюється оригінальність задачі, її змістовність, проблемність питань, на які вона розрахована. Кожна задача оцінюється у 1 бал, тобто за 5 задач студенти можуть отримати 5 балів.

Розробка схем, таблиць передбачає схематичне представлення матеріалу по темах курсу у виді схем, таблиць, діаграм. Кожній схемі відповідає певне питання курсу. Оцінюється оригінальність, логічність, системність складання схеми.

Розробка презентації передбачає представлення за допомогою аудіовізуальних технічних засобів (ноутбук, проектор тощо) розробок студента з окремих питань або тем курсу. Об'єднує елементи наукової доповіді та складання схем і таблиць. Одна презентація повинна містити не менше 3 елементів, і оцінюється до 5 балів. Оцінюється оригінальність презентації, рівень її технічної підтримки, повнота і змістовність викладення матеріалу.

Участь у роботі студентського гуртка передбачає членство студента у роботі студентського гуртка з відповідної навчальної дисципліни, участь у його засіданнях, виступ з особистою доповіддю, участь у обговореннях тощо. Конкретні форми участі студента у роботі гуртка визначаються керівником наукового гуртка та оцінюються ним загалом до 5 балів.

студентів на початку навчального семестру, що передує їх проведенню.

Підсумковий бал за результатами поточного контролю (ПК) обчислюється під час останнього практичного заняття відповідного семестру.

Результати ПК знань студентів своєчасно вносяться до журналу обліку роботи викладача та регулярно оприлюднюються в академічній групі (особисто студенту за його запитом).

У разі невиконання завдань поточного контролю (ПК) з об'єктивних причин студенти мають право на ліквідацію заборгованості. Час та порядок

складання визначається кафедрою.

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота полягає в додатковому поглибленому опрацюванні студентами окремих питань навчальної дисципліни.

Студент повинен самостійно ознайомитись , критично осмислити та зробити висновки з рекомендованого наукового матеріалу.

Основними видами самостійної роботи студентів є:

- пошук та вивчення додаткової нормативно-правової та наукової літератури;
- ознайомлення з сучасними поглядами на проблемні питання, що висвітлені в періодичних виданнях;
- виконання домашніх завдань;
- доопрацювання матеріалів лекцій.

8. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» 2012 р.: загальна характеристика.
2. Міжнародні стандарти адвокатської діяльності.
3. Завдання та сутність інституту адвокатури в Україні.
4. Правові основи діяльності адвокатури в Україні.
5. Зародження адвокатської професії в зарубіжних країнах.
6. Зародження адвокатської професії в Україні.
7. Історичний шлях розвитку української адвокатури до 1917 р.
8. Розвиток інституту адвокатури з 1917 року. Основні нормативні акти, регулюючі діяльність адвокатури в цей період.
9. Поняття інституту адвокатури та роль адвокатів у здійсненні правосуддя.
10. Принципи діяльності адвокатури за Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»: загальна характеристика.
11. Верховенство права та законність в діяльності адвокатури.
12. Принцип незалежності адвокатури.
13. Принципи конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів в діяльності адвокатури.
14. Вимоги до кандидата на посаду адвоката відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».
15. Здійснення в Україні адвокатської діяльності адвокатом іноземної держави. Особливості статусу адвоката іноземної держави.
16. Порядок заняття посади адвоката. Кваліфікаційний іспит.
17. Стажист адвоката. Порядок проходження стажування у адвоката.
18. Єдиний реєстр адвокатів України.
19. Помічник адвоката. Його права та обов'язки.
20. Професійні права та обов'язки адвоката.
21. Адвокатський запит. Адміністративна відповідальність за ненадання відповіді на адвокатський запит.

22. Види адвокатської діяльності.
23. Організаційно-правові форми діяльності адвокатури. Порядок реєстрації адвокатських бюро та об'єднань.
24. Зайняття адвокатською діяльністю індивідуально.
25. Договір про надання правової допомоги.
26. Підстави для відмови в укладенні договору про надання правової допомоги.
27. Засади оплати праці адвоката. Гонорар адвоката.
28. Поняття та предмет адвокатської таємниці.
29. Гарантії адвокатської діяльності.
30. Зупинення права на заняття адвокатською діяльністю.
31. Припинення права на заняття адвокатською діяльністю.
32. Дисциплінарна відповідальність адвоката. Загальні умови та підстави для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності.
33. Види дисциплінарних стягнень, які застосовуються до адвокатів. Ініціювання питання про дисциплінарну відповідальність адвоката. Оскарження рішення у дисциплінарній справі.
34. Адвокатське самоврядування: завдання та основні організаційні форми. Фінансове забезпечення органів адвокатського самоврядування.
35. Національна асоціація адвокатів України.
36. Ревізійні комісії адвокатів: види, порядок формування та повноваження.
37. Кваліфікаційно-дисциплінарні комісії адвокатури: види, склад, порядок формування та повноваження.
38. З'їзд адвокатів України. Порядок формування та повноваження.
39. Рада адвокатів України. Порядок формування та повноваження.
40. Правила адвокатської етики: правове значення та загальна характеристика.
41. Методика та тактика захисту адвокатом інтересів підзахисного у кримінальному провадженні.

42. Адвокат-захисник підозрюваного, обвинуваченого та інших осіб.
43. Права та обов'язки захисника.
44. Випадки обов'язкової участі захисника у кримінальному провадженні.
45. Порядок призначення захисника.
46. Порядок обрання захисника.
47. Порядок тимчасового призначення захисника.
48. Відмова адвоката від здійснення захисту.
49. Участь адвоката у проведенні слідчих дій.
50. Клопотання адвоката: види та форми.
51. Адвокат-представник потерпілого у кримінальному провадженні: процесуальне становище та повноваження.
52. Відмова від захисника та його заміна у кримінальному провадженні.
53. Повноваження адвоката при розгляді кримінальних справ у суді першої інстанції.
54. Захисна промова адвоката: структура та вимоги.
55. Участь адвоката у суді апеляційної інстанції.
56. Особливості участі адвоката у суді касаційної інстанції.
57. Організація діяльності адвоката у цивільному судочинстві.
58. Порядок вступу адвоката в цивільний процес.
59. Права і повноваження адвоката в цивільному процесі.
60. Організація діяльності адвоката у господарському судочинстві.
61. Порядок вступу адвоката в господарський процес.
62. Особливості діяльності адвоката на стадії досудового врегулювання господарського спору.
63. Повноваження адвоката в господарському процесі.
64. Особливості участі адвоката в адміністративному процесі.
65. Повноваження адвоката в адміністративному процесі.
66. Діяльність адвоката як процесуального представника на стадії апеляційного провадження.

67. Діяльність адвоката як процесуального представника на стадії касаційного провадження.
68. Організація діяльності адвоката в конституційному судочинстві. Підстави та порядок звернення до Конституційного Суду України.
69. Діяльність адвоката по оскарженню судових рішень в Європейському суді по правам людини.
70. Підстави та порядок участі адвоката у Європейському Суді з прав людини. Гарантії діяльності адвокатів. Вимоги прийнятності скарги.
71. Повноваження адвоката при розгляді справ у Європейському Суді з прав людини. Письмова стадія. Усна стадія.
72. Поняття безоплатної правової допомоги та її види.
73. Управління надання безоплатної правової допомоги та її фінансування.
74. Суб'єкти права на безоплатну вторинну правову допомогу в Україні.
75. Суб'єкти надання безоплатної вторинної правової допомоги в Україні.
76. Права та обов'язки адвоката, з яким укладено договір про надання безоплатної вторинної правової допомоги.
77. Підстави та порядок припинення надання безоплатної вторинної правової допомоги. Заміна адвоката.
78. Повноваження центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги.
79. Стандарти якості надання безоплатної вторинної правової допомоги: правове регулювання та загальна характеристика.
80. Організаційна структура адвокатури Англії.
81. Організаційна структура адвокатури Франції.
82. Організаційна структура адвокатури Німеччини.
83. Адвокатура Сполучених Штатів Америки. Мета існування в США служби публічних захисників.

Навчальне видання
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК
для самостійної роботи
та практичних занять
з НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“Організація діяльності адвокатури України”

**для студентів I курсу (магістратура) денної форми навчання
Інституту прокуратури та кримінальної юстиції**

У к л а д а ч і: ВІЛЬЧИК Тетяна Борисівна
ІВАНЦОВА Альона Вікторівна
КОВАЛЬОВА Яна Олександрівна,

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ ЗА ВИПУСК *А.В. ІВАНЦОВА*